

**LLICENCIATURA EN CRIMINOLOGIA
DROGUES, DELINQÜÈNCIA I JUSTÍCIA PENAL
CURS 2008-2009
PROFS. BEATRIZ MOLINUEVO ALONSO I YOLANDA PARDO
CLADELLAS¹**

¹ Departament de Psiquiatria i Medicina Legal. Unitat de Psicologia Mèdica.
Facultat de Medicina.
Tel.: 93 581 12 23
e-mail: Beatriz.Molinuevo@uab.es; Yolanda.Pardo@uab.es
Despatx M5-135

Professors experts convidats:
Albert Fernández Teruel
Miquel Casas Brugué

1. PLANTEJAMENT I OBJECTIU

Les drogues d'abús tenen rellevància no només a l'àmbit sanitari, sinó també a l'àmbit legal, concretament a l'àrea criminològica. Els seus efectes tòxics directes, la seva capacitat per desencadenar o agreujar alteracions psicopatològiques, la desestructuració social de la persona drogodependent i el nombre de delictes relacionats directament o indirectament, ha fet ressorgir l'interès per l'estudi de la conducta delictiva relacionada amb el consum de substàncies.

El coneixement d'aspectes com les diverses substàncies d'abús existents, les seves característiques farmacològiques i toxicològiques, l'avaluació de l'addicció, les alternatives terapèutiques i la relació entre amb la comissió de delictes, permet una aproximació adequada en termes mèdics, psicològics, socials i legals a la persona que ha comet un delictes sota els efectes d'una o varies substàncies.

Aquesta assignatura introdueix conceptes bàsics del marc de les addiccions a drogues (abús, intoxicació, tolerància, dependència, síndrome d'abstinència, recaigudes, etc.) i ofereix una visió actual biopsicosocial sobre els diversos mecanismes implicats en l'addicció, fent especial èmfasi en les troballes científiques més rellevants des de perspectives bàsiques i aplicades. Es farà menció a diversos instruments d'avaluació que permeten tenir una visió global de la història i de la situació actual de drogodependència de la persona (dependència, anàlisi toxicològic, àrees alterades, etc.), així com les alternatives terapèutiques ambulatories existents i els tractaments farmacològics actuals més rellevants. Finalment s'estudien els fenòmens de la intoxicació aguda, de la síndrome de dependència, de la síndrome d'abstinència, etc. en relació a la imputabilitat així com la delinqüència associada a cadascuna de les substàncies d'abús.

2. TEMARI

PART TEÒRICA

TEMA	PROFESSORAT
1. Conceptes bàsics en drogodependències 1.1. <i>Conceptes sobre addiccions</i> (droga, addicció, dependència, abús, intoxicació, síndrome d'abstinència, tolerància, etc.)	Beatriz Molinuevo Alonso Yolanda Pardo Cladellas
2. Mecanismes explicatius del consum de drogues 2.1. <i>Bases biològiques</i> : sistema de recompensa 2.2. <i>Bases psicològiques</i> : condicionament i aprenentatge 2.3. <i>Variables relacionades</i> : individuals, socials i genètiques	Beatriz Molinuevo Alonso Yolanda Pardo Cladellas
3. Característiques i efectes de diverses drogues 3.1. <i>Principals classificacions</i> 3.2. <i>Formes de presentació</i> 3.3. <i>Vies d'administració</i> 3.4. <i>Mecanismes d'acció</i> 3.5. <i>Principals efectes</i>	Yolanda Pardo Cladellas Albert Fernández Teruel
4. Avaluació, diagnòstic i tractament 4.1. <i>Avaluació psicològica</i> 4.2. <i>Anàlisi toxicològic</i> 4.3. <i>Principals diagnòstics</i> 4.4. <i>Alternatives terapèutiques i tipus de tractaments</i>	Beatriz Molinuevo Alonso Yolanda Pardo Cladellas Miquel Casas Brugué
5. Aspectes jurídics i criminològics: relació drogues i delinqüència 5.1. <i>Aspectes jurídics</i> 5.2. <i>Delinqüència i drogues</i>	Beatriz Molinuevo Alonso Yolanda Pardo Cladellas

PART PRÀCTICA

TEMA	PROFESSORAT
PRÀCTICA 1: Condicionament i aprenentatge com a mecanisme explicatiu del consum de substàncies	Beatriz Molinuevo Alonso
PRÀCTICA 2: La conducta addictiva i els seus determinants	Yolanda Pardo Cladellas
PRÀCTICA 3: Identificació dels efectes de les drogues de disseny	Yolanda Pardo Cladellas
PRÀCTICA 4: Avaluació de la conducta drogodependent en delinqüents	Beatriz Molinuevo Alonso
PRÀCTICA 5: Proposta pràctica d'investigació a partir de revisió de literatura científica	Yolanda Pardo Cladellas Beatriz Molinuevo Alonso

3. COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES DE L'ASSIGNATURA

L'alumne ha de demostrar ser capaç de:

- Utilitzar un llenguatge tècnic per a descriure la conducta de persones consumidores de substàncies relacionades amb delictes.
- Comprendre textos tècnics i estudis científics.
- Comunicar-se de forma eficaç amb membres de la comunitat professional, amb professionals d'altres sectors i amb els mitjans de comunicació.
- Identificar els determinants que influeixen en l'inici, desenvolupament i manteniment de la conducta addictiva.
- Establir relacions entre els antecedents i conseqüents de la conducta de consum de drogues.
- Distingir les diferents substàncies d'abús en funció dels seus efectes tant a nivell físic com a psicològic.
- Identificar els diferents estats associats al consum de substàncies d'abús que poden minvar les capacitats volitives i/o cognitives de la persona.
- Fer servir diverses fonts d'informació per a una completa avaluació de la relació entre la conducta addictiva i delinqüencial.
- Assessorar i orientar sobre les alternatives terapèutiques més adients.
- Elaborar un informe criminològic de manera apropiada, incloent-hi els aspectes toxicològics, psicològics, socials i legals.

4. SISTEMA DOCENT

El sistema docent està format per dues parts principals: teòrica i pràctica. Els continguts teòrics de l'assignatura s'impartiran durant les classes presencials pel professorat responsable de l'assignatura així com per altres professionals experts en la matèria. Aquestes classes seran participatives, fomentant l'intercanvi d'opinions, idees, valoracions i anàlisis. Es plantejaran exemples, preguntes i s'il·lustraran casos reals per ajudar a establir la connexió entre la teoria i la pràctica.

La part pràctica de l'assignatura comprendrà tant classes presencials com activitats externes. Les activitats a l'aula comptaran amb material audiovisual (documentals, pel·lícules) i amb la presència de persones convidades que han estat en contacte amb el món de les drogues (consumidors o familiars de consumidors). Posteriorment, l'alumne haurà de treballar el material exposat a classe, de manera individual o grupal (en funció de la pràctica concreta), i elaborar un informe ajustant-se a les directrius pròpies de cada pràctica. La pràctica 5 ("Proposta pràctica d'intervenció a partir de revisió de literatura científica") es tracta d'una activitat grupal que s'inicia al començament del curs i es realitza de forma continuada. Aquesta pràctica s'avalua a partir del lliurament pautat de diversos informes. Des de l'inici de curs, els alumnes disposaran d'un calendari de totes les pràctiques (dies de realització i de lliurament d'informes).

El còmput d'hores per a les activitats externes serà el següent:

PRÀCTICA	HORES DE TREBALL EXTERN
P1: Condicionament i aprenentatge com a mecanisme explicatiu del consum de substàncies (individual)	5 hores
P2: La conducta addictiva i els seus determinants (individual)	8 hores
P3: Identificació dels efectes de les drogues de disseny (individual)	8 hores
P5: Proposta pràctica d'intervenció a partir de revisió de literatura científica (grup)	22 hores

El Campus Virtual constituirà la principal via de comunicació sobre l'assignatura (notícies d'última hora, material docent, pràctiques, etc.).

5. SISTEMA D'AVALUACIÓ

Cada bloc temàtic té associada una pràctica de la qual se'n deriva un informe. Per tant, l'avaluació continuada de l'assignatura es farà de la següent manera:

- Informe de la pràctica 1 = 10% de la nota global
- Informe de la pràctica 2 = 15% de la nota global
- Informe de la pràctica 3 = 15% de la nota global
- Informe de la pràctica 4 = 10% de la nota global
- Informe de la pràctica 5 = 50% de la nota global

En el cas que algun dels informes lliurats no sigui apte, l'alumne tindrà la possibilitat de repetir l'informe segons les directrius del professorat en un termini acordat.

Els requisits per a aprovar l'assignatura són els següents:

- Un mínim d'assistència del 70% a les classes presencials
- Presentació de tots els informes de l'assignatura
- Tres dels quatre primers informes han d'estar qualificats com a aptes
- L'informe de la pràctica 5 ha d'estar qualificat com a apte

6. BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA

Els llibres que es detallen a continuació són obres de consulta de caràcter general que poden ser útils per aquells alumnes que desitgin ampliar el seu coneixement i comprensió dels diferents apartats del programa o enriquir la seva visió personal.

Tema 1. Conceptes bàsics en drogodependències

Golstein, A. (1995). *Adicción*. Barcelona: Ediciones en Neurociencias.

Golstein, A. (2003). *Adicción: de la biología a la política de drogas*. Barcelona: Ars Mèdica.

Koob, G. F. (2006). *Neurobiology of addiction*. Londres: Elsevier Academic Press.

Lorenzo, P., Ladero, J.M., Leza, J.C. i Lizasoain, I. (2008). *Drogodependencias. Farmacología, patología, psicología, legislación*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Snyder, S. H. (1993). *Drogas y Cerebro*. Barcelona: Prensa Científica.

Tema 2. Mecanismes explicatius del consum de drogues

Domjan, M. i Burkhard, B. (1994). *Principios de Aprendizaje y Conducta*. Madrid: Debate.

Graña, J.L.(1994). *Conductas adictivas: teoría, evaluación y tratamiento*. Madrid: Debate

Snyder, S. H. (1993). *Drogas y Cerebro*. Barcelona: Prensa Científica.

Tema 3. Característiques i efectes de diverses drogues

Golstein, A. (1995). *Adicción*. Barcelona: Ediciones en Neurociencias.

Feldman, R.S., Meyer, J.S. i Quenzer, L.F. (1997). *Principles of Neuropsychopharmacology*. Sunderland, Massachusetts: Sinauer Associates, Inc.

Lorenzo, P., Ladero, J.M., Leza, J.C. i Lizasoain, I. (2008). *Drogodependencias. Farmacología, patología, psicología, legislación*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

Tema 4. Avaluació, diagnòstic i tractament

Garrido, V. (1993). *Técnicas de tratamiento para delincuentes*. Madrid: Centro de Estudios Ramón Areces.

Graña, J.L.(1994). *Conductas adictivas: teoría, evaluación y tratamiento*. Madrid: Debate

Tema 5. Aspectes jurídics i criminològics: relació drogues i delinqüència

Bennett, T. (2005). *Understanding drugs, alcohol and crime*. Maidenhead: Open University Press.

Carrasco, J.J. i Maza, J.M. (2005). *Manual de Psiquiatría Legal y Forense* (3ª ed.). Madrid: La Ley-Actualidad, S.A.

Cohen, P. J. (2004). *Drugs, addiction, and the law: policy, politics, and public health*. Durham, NC: Carolina Academic Press.

Fuertes, J.C, Cabrera, J. i De la Gándara, J.J. (2004). *La salud mental en los tribunales*. Madrid: Arán Ediciones.

Garrido, V., Stangeland, P. i Redondo, S. (2006). *Principios de Criminología*. 3ª edición. Valencia: Editorial Tirant lo Blanch.

Lorenzo, P., Ladero, J.M., Leza, J.C. i Lizasoain, I. (2008). *Drogodependencias. Farmacología, patología, psicología, legislación*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.

REVISTES CIENTÍFIQUES

- Adiciones
- Addiction
- Addiction Research
- Addictive Behaviors
- Advances in Alcohol and Substance Abuse
- Aggression and violent behavior
- Alcohol
- Alcohol and Alcoholism
- Alcohol and Drug Research
- Alcoholism, Clinical and Experimental Research
- American Journal of Drug and Alcohol Abuse
- Behavioral Sciences and the Law
- British Journal of Addiction
- British Journal of Criminology
- Development and Psychopathology
- Drug and Alcohol Dependence

- International Journal of the Addictions
- Journal of Addictive Diseases
- Journal of Psychoactive Drugs
- Journal of Studies in Alcohol
- Journal of Substance Abuse Treatment
- Psychology and Addictive Behaviors
- Psychopharmacology
- Recent Developments in Alcoholism
- Substance Abuse

LINKS D'INTERÈS

Biblioteques i bases de dades

www.bib.uab.es (Servei de Biblioteques de la UAB: informació sobre biblioteques, bases de dades, etc.)

www.babel.uab.es (Catàleg de la UAB)

www.cbuc.es/ccuc (Catàleg Col·lectiu de las Universitats de Catalunya)

<http://decomate.uab.es/> (Sistema local d'accés a revistes científiques digitals de la Universitat Autònoma de Barcelona)

<http://sumaris.cbuc.es> (Base de dades de sumaris)

Drogues i criminologia

<http://www.aspb.es/quefem/atenciodroga.htm> (Agència de Salut Pública. Pla d'acció sobre drogues de Barcelona)

<http://www.socidrogalcohol.org/> (Sociedad Científica Española de estudios sobre el alcohol, el alcoholismo y las otras toxicomanías)

<http://www.pnsd.msc.es/> (Plan Nacional sobre Drogas)

<http://www.who.int/es/> (Organización Mundial de la Salud)

<http://www.nida.nih.gov/> (National Institute on Drug Abuse)

<http://www.emcdda.europa.eu/> (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction)

<http://www.criminologia.net/> (Sociedad Española de Investigación Criminológica)

<http://www.unodc.org/unodc/index.html> (United Nations Office on Drugs and Crime)

Aspectes legals

<http://www.poderjudicial.es/> (Jurisprudència)

7. TUTORIES

Horari: cita prèvia. Tel. 935811223

Despatx: M5-135. Departament de Psiquiatria i Medicina Legal (Facultat de Medicina)

